

Jørlunde kirkes historie

af Ingrid Schrøder-Hansen (Forh. Sognepræst i Jørlunde)

Den ældste Jørlunde kirke

Størstedelen af vores nuværende kirke er bygget i begyndelsen af 1100-tallet, men Jørlunde kirkes historie går helt tilbage til 1000-tallet:

Ved kirkens store restaurering i 1964 fandt man stolpehuller efter en trækirke på stedet. Stolperne målte ca. 45 cm. i diameter - alt for tykke til vægstolper - det har snarere været tag-bærende stolper; så Jørlundes første kirke kan have været tre-skibet og næsten lige så bred, som den nuværende kirke.

Glasskår under det ældste gulvlag fortæller, at trækirken havde glasvinduer (en uhørt luksus på den tid), og en mængde trækul røber, hvad det endte med: trækirken brændte, og man tog da den store beslutning at opføre en kirke af sten på den indviede grund på kirkebakken.

1100-tallet

Stenkirken blev bygget af frådsten (kildekalk), og den har formentlig fra begyndelsen stået pudset og kalket ligesom nu. Det eneste synlige stykke frådsten er det halvrunde trin, der ligger ved døren fra koret til sakristiet. Stenens form tyder på, at den tidligere har siddet som tympanon (døroverligger), f.eks. over syddøren, som nu er tilmuret.

Da den romanske kirkebygning stod færdig, først i 1100-tallet, bestod den af kirkens nuværende skib, og korets vestlige del; mod øst rundede en apsis sig omkring alteret (fig 1). Et af de små romanske vinduer er stadig bevaret på korets nordvæg (fig 4). Kirkens gulv fulgte bakkens skråning, så alteret stod øverst på kirkebakkens top, synligt for alle nede i kirken. I vestenden lå gulvet ca. 1 m. lavere end nu.

Herredskirken

Jørlunde kirke er stort anlagt af en landsbykirke at være, men i vikingetidens slutning var Jørlunde faktisk en ret betydelig by. Herredet hed middelalderen igennem Jørlunde herred, skønt Jørlunde lå i dets udkant; og Jørlunde herred regnedes for at være det tættest bebyggede i den tids Nordsjælland, som var dækket af skov.

Jørlunde var en "adelby" fra jernalderen, ældre end "rup'erne" (som f.eks. Slangerup). Det minder en gammel drille-historie om, som véd at fortælle, at selveste Paradiset lå her i Jørlunde, på en eng nord for byen. Da slangen efter syndefaldet blev drevet ud, slog den sig ned på den anden side åen, dér, hvor Slangerup kom til at ligge. Manden og kvinden kunne jo så ikke være dér, de måtte længere væk; og sådan opstod de to små byer nord for Slangerup: Manderup og Kvinderup.

Jørlunde kirkes bygherre var sandsynligvis Skjalm Hvide, overhovedet for Sjællands mægtigste stormandsslægt, Hviderne. Man mener, at han o. 1100 ejede det meste af Jørlunde; hans egen gård/borg lå på "Hagerup øre", et par km. vest for kirken.

For den tids tankegang var en mand kun stor, hvis han handlede stort. Hans ære viste sig i hans værk, ikke mindst i den kirke, han lod bygge. Det er også en forklaring på Jørlunde kirkes størrelse.

Kalkmalerierne

Hvideslægten har stået for bygningen af mange andre sjællandske kirker, og den malergruppe, der udsmykkede Jørlunde kirke med kalkmalerier i 1100-tallets midte, kaldes dels Jørlundeværkstedet, dels Hvideslægtens malere.

Da kalkmalerierne blev malet, havde Jørlunde kirke fladt træloft lige over den malede knækbort. Malerierne dækkede hele triumfvæggen fra øjenhøjde til loft, indtil hvælvingerne to hundrede år senere beskar dem.

Den gamle mester har disponeret sine malerier efter et samlet billedprogram:

Nord, nederst: Brylluppet i Kana (Jesu første under: Joh. 2,1)

Nord, øverst: Lazarus' opvækkelse (Jesu sidste under: Joh.11,1)

Syd, øverst: Jesu tilfangetagelse.

Syd, nederst: Korsfæstelsen.

Altså to under overfor to lidelses-scener: Jesu lidelse og Jesu herlighed. Tilsammen har de dannet en fornem ramme omkring det billede af "Majestas Domini" (Kristus som Himmelkongen), der har været malet i den gamle apsis over alteret. På vej derop møder man i korbuen to dansende engle, som bærer en medaljon med Korslammet: symbol på både Jesu lidelse og sejr. Og på korets nordvæg ser vi den "kongelige" del af Jesu lidelseshistorie: Indtoget i Jerusalem og Nadveren. Det er troligt, at der modsvarende på korets sydvæg har været malet de to "kongeligste" motiver: Jesu Opstandelse og Himmelfart.

Kan man i fantasien se disse (nu forsvundne) billeder for sig, har vi hele Jørlundemesterens stort tænkte billedprogram: En samlet fremstilling af Jesu frelsesgerning: lidelsen, hvorigennem han vandt sejren. Himmelkongen over alteret gav velsignende sit kirkefolk del i alt dette.

På korets vestvæg mod syd har været malet Jesu Fristelse. Billedet blev fundet i 1964, trukket af væggen og hænger nu på Spøttrup slot.

De øvrige malerier led den skæbne at blive fundet så tidligt som i 1864, hvor man ikke behandlede kalkmalerier med samme nænsomhed som i dag. Manglede der noget på billedet, malede man rask væk til.

Derfor har vi nu på korets nordvæg et billede af Maria og Josef med Jesusbarnet umotiveret anbragt imellem Indtoget og Nadveren. Men det er ikke Jørlundemesterens fejl. En gammel akvarel (fig. 3) viser, at da malerne i 1864 afdækkede væggen, var hele den øverste del af Jesu indtog forsvundet. I dag ved vi, at der i romanske kalkmalerier af Indtoget står nogle folk i Jerusalems byport og byder Jesus velkommen: "Velsignet være Han som kommer, i Herrens navn!" Men det vidste ingen i 1864, så man gættede sig frem; og en mand og en kvinde med et barn på armen, malet i en kirke - det måtte selvfølgelig være "den hellige familie". Og derfor gav man dem glories på og forstyrrede den gamle mesters fine billedprogram.

Fra kirkens første århundrede stammer desuden døbefonten og en gravsten af granit, som nu ligger bag døren i våbenhuset.

Jørlunde kirkes videre historie kan vi følge århundrede for århundrede. Hvert århundrede har Jørlunde kirkes ejere og sognefolk tilføjet detaljer til deres kirke.

1200-tallet

Den nederste del af tårnet blev bygget i 1200-tallet, hvilket er ret tidligt for et tårnbyggeri. Og det er usædvanligt her på Sjælland at have et tårn bygget af smukt tilhugne granitkvadre. Bag orglet kan man stadig skelne den tilmurede tårndør. Når den er så lav, skyldes det, at gulvet her er hævet næsten en meter. Opgangen til tårnet inde fra kirken er nu spærret.

1300-tallet

I første halvdel af 1300-tallet kom den gotiske stil til Jørlunde. For landet som helhed var det en hård tid (den sorte død, landets pantsætning til de tyske grever); men Jørlunde kirkes ejer havde råd til en gennemført modernisering af kirken. Bla.a. fik kirken sine hvælvinger ca. 100 år før de fleste andre landsbykirker.

Det var ved denne lejlighed, de gamle kalkmalerier blev hvidtet over. Dels var de efter 200 år blevet noget medtagne, dels var de blevet håbløst gammeldags.

Den gotiske tid krævede lys og lethed i kirkerummet, derfor blev også de små romanske vinduer i skibet erstattet af store, kunstfærdige gotiske vinduer. Vi har endnu rester af et af disse "nye" vinduer over døren til våbenhuset. Stumper af glasskår viser, at de har været forsynet med glasmalerier.

Derefter blev våbenhuset bygget, eller rettere sagt våbenhusene, for der har også ligget et ved den nu tilmurede syddør, mandsdøren. Sagnet siger, at den blev muret til, fordi en farlig Lindorm havde lagt sig udenfor. - Men den lindorm kender vi desværre ikke årstal på.

Våbenhusene blev bygget af grønglaserede teglsten. Man kan stadig se rester af glasuren øverst på øst- og vestmurene. Også våbenhusenes tag var grønglaserede.

Ombygningen afsluttedes med at kirken fik lagt et meget smukt gulv af kvadratiske teglfliser med løver og griffe i lavt relief. Grønglaserede naturligvis. (Fig. 5).

Hvem har i 1300-tallets fattige og urolige tid haft råd til at bekoste dette luksus-byggeri? 1/3 af kirketienden skulle gå til kirkens vedligeholdelse, men det har ikke slået til. Vi kender ikke Jørlunde kirkes ejer på denne tid, men den lille kalkmalede bispefigur, som i skibets vesthvælv velsignende hilser kirkegængerne, kan give os et fingerpeg. Han har ikke glorie, så det er ikke en helgen. Det er snarere Roskildebispen, for det ser ud til, at Hvideslægten's gods i Jørlunde fulgte med Absalon til Roskilde bispestol.

1400-tallet

I 1400-tallets slutning byggedes sakristiet. Man kan endnu i døråbningen se hullet til den gamle dørlås. I sakristiets mur er et lille skab med jernlåge og spor efter ældre låsetøj. Middelalderens kalk og disk kan have været opbevaret her.

Få år senere blev den lille apsis revet ned og koret bygget større. Hvorfor mon? Måske ønskede den nye kirkeejers at blive begravet foran alteret? Den plads var som regel optaget af en tidligere kirkeejers. Men hvis

man flyttede alteret, skaffede man sig en ny hædersplads foran dét. Eller måske ville man skaffe plads til en af de udskårne gotiske fløj-altertavler, som enhver kirke med respekt for sig selv anskaffede på den tid?

Vi kan kun gætte. Vi har ikke en stump bevaret af Jørlunde kirkes middelalderlige træskærerarbejder. Den eneste mindelse om den tids alterparti er det lille hul i hvælvingens top. Derigennem har rebet gået til messeklodden, der ringede ved nadverens indstiftelse.

Sidst i middelalderen blev tårnet forhøjet og fik den røde tophue med de fine blændingsgavle, som står smukt mod den hvidkalkede kirke.

1500-tallet

I 1510 blev der i skibets vestfag malet en række dommedagsbilleder, som nu er forsvundne. Øverst på væggene: De syv Dødsynder: Overmod, Vrede, Livslede, Gerrighed, Misundelse, Frådseri og Løstagtighed. Nedenunder var malet de helvedsstraffe, der svarede til (Fig 6A). På nordvæggen, øst for vinduet, var malet en smuk Sct. Peter, der lukker de salige ind i Himlen (Fig 6B). På hvælvet ovenover må have været malet Kristus som Verdensdommer, og nok også flere af de dommedagsskildringer, hvis uhygge senmiddelalderen svælgede i. Tre af dødsynderne og Sct. Peter er nu aftrukket og kan ses i Nationalmuseets udstilling på Spøttrup slot.

Efter reformationen

Fra 1500-tallets slutning stammer det store tunge dåbsfad af malm. Indskriften lyder i nutidig retskrivning: "Hr. Anders Grimmsøn, sognepræst til Jørlunde kirke og Mads Ipsen i Sperrestrup, Anders Monsen i Jørlunde, Kirke-værger, lod støbe dette bækken til Jørlundes font til Guds ære 1589."

De samme tre mænd skænkede 1588 det hjemme-berettelses-sæt (kalk og disk i sølv), som stadig bruges. Præsten Anders Grimmsøn ligger begravet bag alteret.

1600-tallet

Fra dette århundrede er bevaret flere ting: I tårnet står det gamle, håndmedede urværk fra 1600-tallets begyndelse, og den ældste klokke (som er af malm) fra 1608, den anden er af støbejern fra 1884.

Kirkens store altertavle bærer årstallet 1613 og er en gave fra Chr. IV. Den var oprindeligt malet i meget stærke farver: rød, hvid, grøn, blå, guld, sølv og rød og grøn sølvblazur. - Det har været som at se ned i en æske julepynt. Dens nuværende farver er valgt til at harmonere med kalkmalerierne.

Tavlens korsfæstelsesbillede er malet efter et af tidens yndede kobberstik. Ovenover ser vi Jesu Opstandelse "Som den gyldne sol frembryder gennem den kulsorte sky", som nabopræsten Kingo i Slangerup skrev senere i århundredet.

I topfeltets gavle er det blevet en beskeden plads til Gud Fader. Altertavlens latinske indskrifter betyder:

Øverst: "Han, som blev givet hen for vore overtrædelser og blev oprejst til retfærdighed for os." (Rom. 4,25).

Nederst: "På sit legeme bar han selv vore synder op på korset, for at vi, døde fra synden, skal leve for retfærdigheden." (1.Pet. 2,24)

I øvrigt er tavlen et opbud af Chr. IV.s tids stil: symboler på frugtbarhed og styrke, svulmende eksotiske frugter og svulmende damer, som ved nærmere eftersyn viser sig at være dyderne Tro, Håb og Kærlighed. Det er troen til venstre, selv om hun har tabt korset. Til højre Håbet med en due, og øverst Kærligheden med to børn. Også den anden kvinde øverst skal vistnok repræsentere kærligheden.

De to våbenskjolde er Chr. IV.s og hans dronning Cathrine af Brandenburg (død 1612). På denne tid havde kongen nemlig købt hele Nordsjælland med kirker og gårde. Kongene ejede altså også Jørlunde kirke, og sognets folk var de næste 200 år fæstebønder under Frederiksborg slot.

En mindetavle på tårnets nordvæg fortæller da også, at da kirken 1654 blev "renoveret", var det slotsherren på Frederiksborg, Otto Pogwish, der ønskede at blive mindet herfor.

Panelet omkring alteret med apostelbillederne er fra o. 1660. Billederne har oprindeligt siddet på et pulpitur i kirkens vestende. I koret har også stået en præste- og en degnestol fra 1640, de opbevares nu af Nationalmuseet i Brede.

På alteret står to store lysestager af messing. Indskriften fortæller, at de er skænker af Matias Hasse "med sin kjære hustrue" 1660. Hasse var en krigsbogholder, som havde lånt kongen penge under svenskekrigene, og havde fået flere af sognets gårde i pant, og sikkert også Jørlunde kirkes indtægter mod at holde den vedlige. Den slags "privatisering" var ret almindelig i tiden, men sjældent til gavn for kirken.

I 1682 døde præsteenken Anna Sørensdatter og skænkede ved sin død kirken den vinkande og oblatæske af sølv, som vi stadig bruger ved nadveren. Sammen med sin datter og svigersøn skænkede hun også den messinglysekronen, der nu hænger i skibets vestfag.

Anna Sørensdatter var gift med præsten Gudmand Svendsen. Da han døde 1661, gik det efter almindelig sædvane: den nye præst, Sigvard Bilde, måtte gifte sig med enken for at få embedet. Fru Annas mening om den sag aner vi, da hun endnu i 1682 på lysekronen og oblatæsken kalder sig "Hr. Gudmand Svendsens Efterleverske".

Øverst på lysekronen ses det gamle symbol for Kristi død: pelikanen, der hakker sig selv til blods for at mætte sine unger.

1700-tallet

Fra dette århundrede stammer vores nuværende kalk og disk med forgyldning.

1754 lod præsten David Jendrich Schindler male den præstetavle, som nu hænger bag orglet med præsternes navne siden reformationen.

1800-tallet

Fra begyndelsen af dette århundrede stammer salmenummer-tavlerne, et vidnesbyrd om de nye tider: nu har de fleste i sognet lært at læse, og de har råd til at købe sig en salmebog.

I de næste årtier anskaffes dåbskanden af tin og prædikestolen, og efter krigene i 1848 og 64 opsattes mindetavlen over de faldne her fra sognet.

Men det, der i dag især præger kirken af 1800-tallets arbejder, er fremdragningen og opmalingen af de gamle romanske kalkmalerier. De blev som nævnt fundet 1864 og havde da stået gemt under hvidtekalken i 500 år. Ved samme lejlighed blev kirken udvendig pudset med et tykt lag cement. - Den tids "smarte" materiale.

1900-tallet

Det sidste århundrede har mest bidraget til kirken med tekniske ting. Der blev lagt varme ind og elektrisk lys. - Idag begriber vi ikke, at man kunne undvære de ting i de foregående 800 år. Det første orgel kom også o. 1900.

Den syvarmede lysestage på alteret blev skænket til kirken i 1924.

I 1963-65 blev kirken gennemrestaureret. Gulvlagene blev undersøgt, og mange detaljer fra kirkens århundredgamle historie dukkede frem. Kalkmalerierne blev restaureret, og et par hidtil ukendte blev som nævnt fremdraget og aftrukket. Efter restaureringen fik kirken nye vinduer, stolestader og orgel, og alt inventar blev malet i lyse farver, der kunne harmonere med de gamle kalkmalerier.

De to messehagler blev skænket kirken af givere her fra sognet, den røde i 1965 og den grønne, som er tegnet af Bodil Kaalund, i 1985.

Det seneste større arbejde på kirken var i 1989, hvor det grå cementlag fra 1864 blev fjernet, så Jørlunde kirke nu atter står hvid og rød, som i sine unge dage.

Og i oktober 2000 blev vort nye årtusinde repræsenteret med en gave til kirken: kirkeskibet, en model af skoleskibet Danmark, skænket af skoleskibets tidligere kaptajn.

.....

Kirken fik el for 90 år siden

Noget af det første der blev fjernet i forbindelse med klargøring til restaurering af kirken var de gamle el-blykabler. Af kirkens arkiv fremgår det, at Jørlunde Kirke fik elektrisk belysning i 1923, og i den forbindelse blev der indlagt el i blykabler.

Installationen omfattede

1 jernlampet med armatur

1 loftslampe til våbenhus

1 væglampe til talerstol

1 klaverlampe til orgel

1 væglampe til tårntrappe

1 snorpendel til klokkerum

1 loftsbelysning til koret

1 loftsbelysning til tårnet

montering af eet styk 16 lys kirkekrone

montering af eet styk 8 lys kirkekrone

alt forsynet med metaltrådslamper.

Endvidere opsattes en måler og anlægget udførtes i overensstemmelse med elektricitetskompaniets forskrifter. Installationen blev udført af elektricitetsværksbestyrer og aut. Installatør Valdemar Hansen, Slangerup. Prisen var kr. 835,- Omregnet til 2002 priser er det ca. 45.000 kr. Var det kostbart? En faglært arbejders årsløn dengang var på ca. 1.000 kr. Altså i 2003- penge ca. 55.000 kr. Så det var en stor udgift for sognekassen.

Det var elværket i Slangerup som forsynede Jørlunde med strøm. Elværket eksisterede indtil midten af 30'erne, hvor det blev opkøbt af NESA. Dette sidste er fundet i bogen "Landsbyen Slangerup", som har et helt afsnit om elværket. Bogen er udgivet af Historisk forening, og kan stadigvæk købes hos formanden i frisørforretningen, Kongensgade 2.

Arkivar Jørgen Bager

Indvielse af det nye orgel

Søndag d. 25. oktober 2009 blev Jørlunde kirkes nye orgel indviet ved en festgudstjeneste med deltagelse af biskop Lise-Lotte Rebel.

Frederik Magle uropførte sit værk specielt til Jørlunde kirkes nye orgel ved festgudstjenesten.

Lidt historie

Da kirken blev renoveret i 2004, skete der desværre det, at det lagerhotel, hvor kirkens inventar var opmagasineret, brændte. Heriblandt var orgelpiberne til det gamle orgel. Menighedsrådet vurderede, at det ikke var ønskeligt at renovere det gamle orgel. En lang og til tider møjsommelig proces gik i gang med udarbejdelse af planer, godkendelse fra de kirkelige myndigheder, og endelig bygning af et nyt orgel, og den proces krones med orgelindvielsen d. 25. oktober.

Orglet, der har 21 stemmer, er bygget af firmaet Th. Frobenius og Sønner og er tegnet af arkitekterne Inger og Johannes Exner.

Som man har kunnet høre, når man har været i kirke, har vi sommeren over måtte "nøjes" med tonerne af klaver som ledsagelse af salmesangen, mens orgelbyggerne har opstillet orglet. Men vi har besluttet, at vi de sidste søndage op til ibrugtagelsen af det nye orgel også vil lade klaveret tie, så vi synger helt uden musikledsagelse. Det vil forberede sindet på at høre de mere end 1300 orgelpiber klinge.

Hvad omfatter sognet?

Jørlunde Sogn pr. 22. oktober 2009

Postnr. 3550 Slangerup

Bygaden

Poppelvej

Bøgevej

Hasselvej

Bakkevej

Egevej

Lindevej

Rappendam Have

Rappendamsvej

Skriverbakken

Nytoften

Lyngkrogen

Jørlunde Overdrev

Birkevej

Plantagevej

Tjørnevej

Buresø

Lindeparken

Lindegårds Allé – kun ulige numre

Slagslundevej 18 til 22 og 7 til 15

Gl. Københavnsvej 2, 4 og 6

Roskildevej 7 til 25 og 14 til 26

Duemosen

Sundbylillevej

Højskolevej

Hjorthøjvej

Hagerupvej

Påstrupvej

Birkedalsvej

Søgårdsvej

Haspeholms Allé

Oppe Sundbyvej

Varmedalsvej

Hørup Skovvej 19 til 23 og 16 til 26

Postnr. 3650 Ølstykke

Skelbækvej

Vestervej

Solvej

Rugvænget

Hirsevænget

Agervænget

Bygvænget

Havrevænget

Hvedevænget

Klørevænget

Kornvænget

Rønhave Vænge

Maglehøjvej

Møllehusene

Mosevej

Tværmosen

Maglemosen

Bjørnemosen

Birkemosen

Tungegårdsvej

Frederiksborgvej fra 35 og 36A

Skenkelsøvej

Egernvej

Harevej

Hjortevej

Tofthøjvej

Hagerup Søvej

Dildalvej

Holmevej

Sperrestrupvej fra nr. 27 og 28

Sørisvej

Langdyssevej

Ny Sperrestrupvej

Bøgevej 40B

Kærvangen

Søholmvej

Jørlunde Kirke er bygget i frådsten omkring år 1100. Frådsten dannes, hvor kalkholdige kilder vælger frem. I jorden er stenen blød og kan bearbejdes næsten som træ, men bliver hård som sten, når den udsættes for luft og tørrer. I Hornsherred findes flere frådstenslejer. Jørlunde-stenene er formentlig hentet derfra. Bygherren var sandsynligvis Skjalm Hvide-slægten, der omkring 1100-tallet ejede det meste af Jørlunde.

De kirker, Hvideslægten byggede, blev udsmykket af en malergruppe, kaldet Jørlundeværkstedet. Jørlundemaleren har udsmykket kirken omkring midten af 1100-tallet. Kalkmalerierne er fremragende udført. Mange kunstinteresserede fra ind- og udland kommer for at se de sjældne kalkmalerier.

Billederne på triumfvæggen viser følgende motiver:

Brylluppet i Kana,

Lazarus opvækkelse,

Jesu tilfangetagelse i Gethsemane Have og

Korsfæstelsen.

I triumfbuen ses to engle, der bærer en medaljon: Korslammet med sejrspanen. På korets nordside ses fra venstre til højre motiverne: Jesu indtog i Jerusalem og Nadveren. Døbefonten i granit er formentlig på alder med kirken. Altertavlen er fra 1613 og er udført af en ukendt kunstner. Maleriet viser korsfæstelsen. I våbenhuset ligger en gratis folder, der kort beskriver kirken. Nøgle til kirken kan lånes hos sognemedhjælperen - se kontaktsiden.

Kalkmalerierne

Læs mere på Københavns Universitets sider Kalkmalerier i danske kirker

En skjult kirkegård både i Jørlunde og Køge

Af Ole Bjørn Andersen, januar 2012.

Som grafiker på efterløn gik jeg op på Ølstykke Lokalarkiv og spurgte, om de ikke havde brug for sådan en som mig. De tog pænt imod mig, og sådan blev jeg frivillig på arkivet.

Da arkivet er tæt forbundet med Skenkelsø Mølle museum, fik jeg også tilknytning dertil. På den måde mødte jeg Kaj Frandsen, og her starter historien.

Kaj er en meget aktiv mand på møllen, som bad mig tage med som fotograf på en fototur i vores lokalområde. Vi kom godt rundt til steder, jeg havde set i forvejen, men ikke vidste ret meget om. Kaj havde dog også en overraskelse til mig.

Vi kørte fra Ølstykke til Jørlunde og drejede til venstre mod Sundbylille. Kort efter er en lille vej atter til venstre med navnet Søgårdsvej. Ikke ret langt nede af vejen ligger Højskolegården. Den havde jeg heller ikke hørt om før, men her stillede vi bilen.

Vi gik til højre ad en lille græsbeklædt sti, og fandt en gammel faldefærdig egetræslåge. Den er nu restaureret. Inde bag denne ligger en kirkegård med gravstene af forskellig størrelse. Den yngste af dem var fra 1963.

Her skabte Kaj min nysgerrighed.

Der har tæt ved ligget en valgmenighedskirke, der blev indviet i 1887 og nedrevet sidst i tresserne. Til kirken var der så denne kirkegård.

Den mest spændende gravsten er opretstående og sat over valgmenighedens grundlægger, gårdejer Jens Svendsen fra Gersholm i Sundbylille. Den er monteret med et bronzerelief, så den er nemt genkendelig. Ved foden af bakken, vi stod på, er en anden stor sten rejst over Albrekt Albrektsen, som var forstander for højskolen i 18 år. På stenen kan man på teksten se, at Albrektsen var meget afholdt.

Går man tilbage samme vej man kom ind, nemlig ad den gamle låge, ser man resterne af højskolen. Den var grundtvigiansk, og købt af Morten Pontoppidan og oprettet til højskole i 1880. Bygningen kan kendes på tre kirkeagtige vinduer i gavlen, hvor ruderne desværre er erstattet af spånplader, og resten ikke særlig velholdt. Morten Pontoppidan var dansk forfatter, præst og som sagt højskolemand. Han var bror til Henrik og Knud Pontoppidan.

Valgmenighedskirken findes jo ikke mere. Altertavlen er dog bevaret. Den hænger i Ullerød kirke ved Hillerød, hvor Frederiksborg valgmenighed holder til. Jørlunde valgmenighed blev ophævet i 1969 som selvstændig menighed og kirken revet ned, så Jørlundes altertavle "Julenat", malet af Niels Skovgaard, blev overgivet til kirken i Ullerød.

Det var Grundtvigs tanker og ideer der stod bag Jørlunde valgmenighedskirke og højskole.

Nikolai Frederik Severin Grundtvig var en nytæinker indenfor religionen. Han var teolog og har skrevet et hav af bøger og salmer. Han lagde sig ud med præstestanden, som fandt ham hovmodig i sit syn på deres kirkehandling. Han blev flere gange valgt ind i rigsdagen, men vi kender ham først og fremmest som salmedigter. Han blev præst i Vartov i København. Her kan man finde alle hans bøger, og her har alle grundtvigske foreninger kontorer. Han døde i 1872 og ligger begravet på en lille kirkegård på Køge Ås.

Historien om Claras Kirkegård og Grundtvigs Grav på Køge Ås er sådan:

En mørk dag lige efter jul i 1852 døde en meget ung kvinde, hun blev kun 30 år. Hun hed Clara, og var gift med Hans Carlsen, der ejede Gammelkjøgegaard. Clara havde altid ønsket at få lov at blive begravet på en bakke ude i naturen helst med udsigt over havet. Dengang kunne man se Køge Bugt fra Køge Ås. Udsigten er i dag skjult af træer.

Hendes mand fik derfor lov til at anlægge en privat kirkegård på stedet. Den blev indviet af Grundtvig, som dengang var gift med Hans Carlsens søster Ane Marie Elise. Hun døde 1854 og lagdes i krypten på kirkegården.

Kirkegården hedder altså Claras Kirkegård, fordi den har fået navn efter Clara Carlsen.

Grundtvig blev i 1858 gift med Claras niece Asta Krag-Juel-Vind-Frijs. Hun var Grundtvigs 3. hustru på 32 mens han var 75 år gammel. Asta blev også senere begravet på kirkegården.

Grundtvig selv blev en rigtig gammel mand, han blev 87 år. Da han blev begravet, blev hans kiste kørt i særtog fra København til Køge, sammen med hundredvis af mennesker, der var med ude til begravelsen på Åsen. For Grundtvig var en af de mest kendte folk i Danmark dengang.

Efter min beskrivelse kan enhver interesseret tage på udflugt til den bortgemte kirkegård i Jørlunde.

Da jeg var der med Kaj, var det en dejlig sommerdag, og jeg kan varmt anbefale læserne at tage en udflugt dertil.

Køge Ås og Grundtvigs grav har jeg besøgt med fru, og hvis du besøger Køge på en spændende markedsdag, er Køge Ås også et dejligt og historisk område.

Reventlowfamilien ligger på en endnu mere skjult kirkegård, men det er en helt anden historie.

God tur.

[Sogneportalen](#) om Jørlunde Kirke med mange gode oplysninger!

[Kirkeministeriet](#)

[Folkekirken](#) på nettet

[Kirker i Danmark](#) - om Jørlunde Kirke

[Kort til kirken](#) - find-vej-kort til alle godt 2.400 danske folkekirker

[Salmebogen](#) på nettet - hør melodierne og se teksterne

Jørlunde Kulturforening - lokalt fællesskab, foredragsrækker og arrangementer